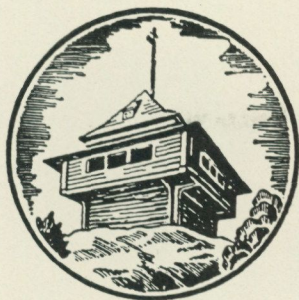

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1959**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1959

Redaktion:

GÖSTA BERG · BENGT BENGTTSSON

Redaktör: Bengt Bengtsson

*Omslagsbilden återger en bägare av rubinglas,
som tillhört generalen friherre Anders Wennerstedt på Skogaholm.
Se Marshall Lagerquists uppsats, s. 131.*

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1959

Djuptrycksplansch från Nordisk Rotogravyr

”C. H. Nyman Stockholm N° 1 1846”. Om denne urmakare Carl Henrik Nyman vet man i stort sett blott att han 1841 erhöi tillstånd att inrätta urfabrik i Stockholm och att han av allt att döma ej haft någon tillverkning förrän 1846, då han framställde två ur. Det första av dessa är således det verk, som sitter i detta nygotiska hus, ett utomordentligt skickligt snickararbete i genomgående jakaranda. Ett intimt samarbete mellan å ena sidan urmakaren och å andra sidan den okände mästaren till urhuset har otvivelaktigt varit nödvändigt för att åstadkomma det stilistiska samspel, som här faktiskt föreligger mellan metall- och träarbetet. Verket är ett precisionsarbete i högsta grad och har en utomordentligt tillförlitlig gång tack vare bl. a. den långa och tunga pendeln, som konstruerats för att kompensera temperaturväxlingarnas störningar.

PARADSÄNGEN FRÅN HÖJA

av Marshall Lagerquist

Bland årets gåvor från Samfundet Nordiska museets Vänner märkes en gustaviansk säng med imperial och textil utrustning. Sängtypen var visserligen sedan länge representerad i museets samlingar med några paradstycken, men ingen av dessa kan likväl i kvalitetshänseende tillnärmelsevis mäta sig med denna. Imperialens i tältform draperade lambrekäng och förhängen är liksom täcket av mönstrat grönt siden från 1700-talet och har alltid följt sängen åt; tyget på gavlarna har ett något annorlunda mönster och är av senare ursprung. Träarbetet förutsätter en mycket skicklig skulptör, som med sällsynt fin smak vetat att omsätta sina kunskaper om den antikiserande stilens uttrycksmedel. Sängens

*Gustaviansk paradsäng med textil utrustning i grönt mönstrat siden.
Gåva 1958 av Samfundet Nordiska museets Vänner.*

gavlar, sidostycken och imperial är målade med en något bruten vit oljefärg och ornamenten framträder förgyllda.

Denna imperialsäng för exklusivt eller, kanske rättare sagt, representativt bruk är till typ och utförande karakteristiskt fransk, ehuru otvivelaktigt av svensk tillverkning. Typen kallades i Frankrike à la Duchesse och igenkännes på att den har fribärande imperial med kappor, bakstycke och förhängen samt dessutom på att den är avsedd att ställas med ena gaveln mot väggen. Den kunde vidare vara så konstruerad att den var möjlig att skjuta ihop för att tillfälligtvis minska utrymmet, varvid fordrades hög uppbäddning.

Intill 1930-talets mitt hade sängen sin plats på det karolinska Höja i Uppland, fideikommiss inom grevliga ätten Spens. Den var där på gammalt vis insatt i en alkov i huvudbyggnadens sängkammare med en garderob på ömse sidor — nödvändiga utrymmen för kläder, nattstol och domestiken. Om man djärvt antager att sängen redan vid dess färdigställande förts till Höja och att densamma med tanke på dess rätt så avancerade gustavianska stil gjorts omkring 1790 bör den första gången ha omslutit lagmannen greve Carl Gustaf Spens eller efter hans giftermål 1789 hans grevinna Ulrica Eleonora Falkenberg af Bålby. Sedan sängen lämnat Höja intog den först en plats i en stadsvåning, nämligen hos den originelle, av antikviteter och kulturhistoria intresserade rörmokaren Anton Hedin med bostad i det numera rivna 1700-talshuset Norrlandsgatan 9 i Stockholm för att till sist åter införas i herrgårdsmiljö — Edsberg i Sollentuna. Bilden visar sängen uppställd i Nordiska museets högrestandsavdelning, där den får tjäna som exempel på tidens sänglyx och stiluppfattning.